

הבריטי, בתוך קאהיר (1944).

שני הצעירים שירו והרגו את הלורד, הור עמדו למשפט מצרי. הם שלטו באולם בית המשפט ועוררו הד עמוק בלב הנוער המצרי, בנאומיהם על שחרור המזרח התיכון וגיורו השליטים הזרים. כאשר נתלו, כבר היו גיבורים שמיים, נוסף על היותם גיבורים עריים.

החוליה החסרה סופקה בשנת 1946 על ידי קבוצה אחת, "ארץ ישראל הצעירה" (שכונתה, בהתאם לשם כטאונה, "קבוצת סמאט"). היא יצרה בפעם הראשונה את סיסמת "האיחוד השמי", בטענה כי האומה העברית החדשה והאומות הערביות הן חלק מאותה תנועת שחרור שמיית. ימים מעטים לפני פרוץ מלחמת ש"ש, היא פירסמה חוברת קטנה בשם מלחמה ושלום במרחב השמי, שכבר כללה את היסודות העיקריים של האידיאולוגיה החדשה. אחרי המלחמה החלו רעיונות אלה להישמע מעל עמודי העולם הזה, שבועות אחדים בעל תפוצה המונית, שעורר הד בחלק גדול מן הדור הצעיר. כמה פעמים הופצו משרדיו עלידי מתנקשים מסתוריים.

זלם כל אלה היו תופעות בודדות, שחסרו את הגבורות הרעיונית והבסיס הפוליטי הדרוש כדי לקרוא תגר על המשטר הציוני, שחלש לחלוטין על המדינה. היש ראלים הצעירים זיכרו כבזו על "ציונות", שפירושה בסלאנג שלהם, דיבורים שלא יעניין. אולם הם הונתו עדיין עלידי מנהיגי ציונים, שפעלו על פי רעיונות ציוניים.

ישראל הפכה יותר ויותר מבודדת, איום גובר והולך על הלאומיות הערבית המנצחת, תלויה יותר ויותר באימפריאליזם הזר. מצב זה הגיע לשיאו עם ההתקפה הנואשת והסרת התכלית של השותפות הישראלי-צרפתית-בריטית על סואץ.

אולם דחק האלם של פעולה זו הפעיל את כוחות הפעולה הגנרית בישראל. בשעה שהחיילים הישראליים עדיין זכו לנצחונות מזהירים ובלתי-מועילים במדבר סיני, נפגשו בתל-אביב אנשים שהרגישו כי הגיעה השעה לפתוח בפעולה פוליטית כדי להוציא את הגה המדינה מידל המשטר הציוני, שהפך, לדעתם, סכנה לעתיד המדינה.

בפעם הראשונה התחברו כל הנחלים של מחשבה עברית צעירה לנהר אחד — אמנם קטן עדיין, אך בעל אפיק ברור. התוצאה, אחרי שותפים של עבודה מאומצת, היתה המינר העברי, מיסמך בעל 82 עקרונות לפעולה שמיית.

מאז הקונגרס הציוני הראשון בבזל, לפני 60 שנה, לא פורסם דבר כה חדש, נועז ומהפכני בשפה העברית. היתה זאת סתירה מוחלטת לגבי המחשבה הציונית של ימינו. גם אי-אפשר היה להכחיש כי היתה זאת התוכנית המולטית והרעיונית הבלתי-תלויה הראשונה שנולדה בדור הצעיר.

(כאן באה במאמר הקטורית תמצית קצרה של רעיונות המינר העברי על קיום האומה העברית החדשה, וזיקתה ליהודי העולם, ש" פוח העליה ההמונית, השתלבות במרחב השמי, איחוד ארץ-ישראל, שיתוף המיעוט הערבי במדינה, יצירת קונפדרציה שמיית, הצטרפות למחנה האפרו-אסיאתי, הפרדת הדת מן המדינה, חינוך שמי וחיסול התנות הכלכלית הספילית).

פ **התנועה החדשה**, שהתבססה על המינר ושקראה לעצמה הפעולה השמיית, נתקבלו באהדה ובשנאה. דויד בן גוריון תקף אותה כמה פעמים בנאומיו. חבר המרכז שלה נפגש בחוף-לארץ עם מנהיגים ערביים חשובים ונתקבל ביחס אוהד עלידי אישים עיראקיים, מצריים ואגלייריים. הובטח לו כי המינר יתקבל עלידי הלאומיות הערבית בכיסל שיתוף-פעולה בעתיד. כמו כל התנועות המהפכניות שחלמו כי רעיונות המושרשים, בשקרים המוסכמים ובאינטרסים המבוססים של משטר ישן, יתחלק תנועה חדשה זו במכשולים בלתי-סותרים בדרכה. הצלחתה לא תהיה קלה או מהירה. אולם עצם לידתה הוא סימפטום למחשבה העמוקה החוססת במעמקי לבה של ישראל, החבויה מעיני הממשל השטחי — המחשבה שתוצאותיה עשויות להכריע את גורל המרחב, ולהשפיע על העולם כולו.

במדינה

העם

המדחום השבור

בארץ רגילה, הבחירות הן מדחום לדעת הקהל. הציבור בוחר בעיקר בין שתי אפ-שרויות: לקיים את הממשלה הנוכחית, או לזרוק אותה החוצה, הסיסמה האמריקאית המפורסמת — "סלקו את המנוחלים" — אינה סיכמה ריקה, אלא אפשרות מעשית. בארץ, אפשרות מעשית כזאת אינה קיימת. שתי הסיבות העיקריות:

● למעלה ממחצית הבוחרים הם עולים חדשים, מהם רבים מארצות נחשלות, ואחוז ניכר של אנאלפבתיים. לעולים אלה לא יכול להיות מושג אמיתי על מה נטוש הויכוח. הם קרוב טבעי להשפעות דמוגריות, לפולחן מנהיגים, לשוחד ולחץ מידי המזכיר הכל-יכול, השולט על לחמם היומיומי.

● בבחירות לכנסת נוספת העובדה שכ-10% מציבור הבוחרים, הערבים, חיים בבית הסוהר של הממשל הצבאי, וחופשיים ל-הצביע כמו אסיר בניצוץ.

● הבחירות הן בינום גדול. המאבק אינו מתנהל בין רעיונות, אלא בין שטרות כסף, מתנות, חבילות-מזון, טיולים, אסיפות המונים, כרוזים, תוכניות אמנותיות, קנית קולות ממש — כל אלה מחייבים הוצאה של מיליונים מצד מפלגה חשובה, מאת אלפים אף מצד המפלגות הקטנות ביותר.

למי יש הכסף הזה? רק למפלגות המקב-לות חלק מן השלל הכללי של המגביות הציוניות. זהו מעגל-קסמים: המגבית מי-שלמת למפלגה, המפלגה משקיעה את הכסף להשגת קולות, שמבטיחים לה שוב את חלקה במגבית.

המדרון הארוך. שתי התופעות האלה היו ברורות, השבוט, ביום הבחירות להס-תדרות, טרוה, אנאלפבתיים ושוחד מלאו תפקיד מרכזי בישובי העולים ובמקומות העבודה הגדולים (ראה עמודים 12-13).

שפע הכסף בידי המפלגות בלט עוד יותר. התודוה היה, כי חלק גדול מן הקהל המשכיל ידע זאת הפעם. 73% השתתפו בהצבעה, לעומת 85% בפעם הקודמת. בע-רי הישוב הוותיק היה אהוז הנמנעים גדול עוד יותר. הוא לא טרח להשתתף בהצעה, נשאר בבית או בילה את הערב בקולנוע. הוא ידע כי שום דבר שיישעה לא ישנה את התמונה הכללית. מפא"י תישאר בשלל טון, שותפיה ימשיכו להתחלק עמה בשלל למחרת תום החלשמצות ההרדיות.

הירידה הקטנה של מפא"י מ-57.7% ל-55.5%; העליה הקטנה של אחדות-העבודה מ-14.6% ל-16.9% לא שינו דבר — ולא רק מפני שההבול בין השתיים הוא מיקרוי-סקופי. מפא"י יורדת בהדרגה מזה עשר שנים — אולם בקצב זה יעברו הרבה שנים עד שתאבד את עמדת-המפתח שלה.

ומכיון שכוחה האמיתי של מפא"י אינו תלוי כלל בקולות הבוחרים, קרוב לודאי ששלטונה במדינה ובהסתדרות יישאר על כנו עד שיבואו זעזועים מהפכניים — פו-ליטיים או כלכליים. בתנאים אלה, קשה להתפלא על כך כי מספר גובר והולך של אזרחים משאיר את הבחירות לאנאלפבתיים.

דעות

גייסות חמישיים

שני היסטוריונים הרימו החודש את קולם, אמרו דברים החייבים לעורר מחשבה בלב האזרח הישראלי. כמעט ואין דבר משותף בין השניים. הם רחוקים איש מרעהו כמזרח ממערב. אך היה קו משותף, נסתר, בין דבריהם.

"רא נטע זר". לקראת יום העצמאות, הפתיע אחד היסטוריונים הצעירים והמוכ-שרים ביותר של האוניברסיטה העברית, בד-ברים מהפכניים, שהיו קבורים דחוק עמור די זבר. יתכן כי העורכים המושומעים לא קראו אף את אשר הדפיטו. כי היו אלה דברי כפירה בעיקר.

המגמה העיקרית של העשור הבא צריכה להיות, לדברי היסטוריון מלמט: "חינוך והכשרה עצמית לחזור ולהשתלב בעולם ה-שמי, שישראל חלק בלתי-נפרד ממנו". לדעת מלמט, הדבר תלוי ביוזמת ישראל, שעליה לראות את עצמה כחלק בלתי-נפרד מן הסיביה הטבעית שלה. ולא להסתפק בהכ-רוז מן השפה הלוחית. לא היה צורך לנחש להכרות של מי הכוונה.

כשיחזכר המזרח שאנו רואים עצמנו בכ-נות כעם שמי, ולא כנייס חמישי של עמי המערב — יהיה פחות חשדני ויקבל אותנו,

כך אני מאמין, כבעלי-בית טבעיים באיזור, ולא כנטע זר."

ברמז דק ליחס המדינה אל המעוט הערבי, ציין מלמט: "יש טראגיות בכך שחלק ניכר מערביי ארץ-ישראל היו עוד ... לפני 1300 ר-שנה שנה יהודים, אשר נטמעו לאחר הכיבוש הערבי."

גרמנים מסייעים להשתלבות, לדעת הפרו-פסור הצעיר: העליה מן הארצות הערביות.

עתיד בני מולדת. אנוולד טוינבי, הכהן הגדול של המדע ההיסטורי, פנה לדב-אחר לגמרי של השאלה. בעוד שמלמט הד-גיש את הצורך להשתלב במרחב השמי, הכ-ריזו טוינבי על הצורך החינוכי להפריד בין ישראל והפורה היהודית מבחינה פוליטית. אחרת, טען טוינבי, צפויה כליה לישראל ולפורה גם יחד.

בעבר התייס הפרופסור-הגאון בהסתייגות ליהדות, בה ראה רק שריד מאובן שמתמר מתקופת-קדם, שאינו בר חיים אמיתיים. במיוחד תקף את יחס ישראל לפליטים הער-ביים, אותה השחזה לסכנות היהודים מידי היסטרי. היהודים המקצועיים בעולם כולו הכ-ריזו עליו כעל אנטישמי. לפתע, החודש, נתקבלו דבריו במת-אור-כפיים יהודיות וצו-יות. טוינבי, כי הודיעו השופרות הרש-מיים, מחייב עתה את קיום ישראל.

אולם דבריו של הפרופסור, שפורסמו בעתון ציוני קטן באנגליה, בעלי תוכן שונה לגמרי, הם כללו אזהרה חמורה.

הפזורה היהודית, הקיימת מזה 2500 שנה, היא תופעה חיובית — לדעת הפרופסור, הקשיש — והיא יכולה להוסיף ולהתקיים לנצח. "העתיד שייך לפזורות כאלה", קבע במפתיע. "בימי קדם, כשהאנושות היתה חס-רת-ישע, היה על האנשים לגור בקיבוצים מקומיים קטנים. מאז כבשנו את המרחק, הע-תיד שייך, לדעתי, לארגונים עולמיים. הצי-גורם המאחד אותם אינו סתם מקום, שהי-רעיון גדול ומשותף. כמו רעיון היהדות, או הנצרות הקתולית, או האיסלאם. הושבני שעלינו לצרף לרשימה גם את הקומוניזם."

"מצב טראגי". אולם סכנה גדולה צפויה לפזורה, לדעת טוינבי — סכנת יש-ראל. כי ישראל, מדינה קטנה הגנונה בצרה, תשתדל לנצל את יהודי העולם למטרותיה הפוליטיות. אם יוצר ניגוד בין המדיניות האמריקאית לבין המדיניות של ישראל, יוע-דו יהודי הפזורה במצב טראגי. הם יצטרכו לתמוך במדינתם נגד ישראל.

אמנם, אם ישראל תשלים עם הערבים, תיעלם אפשרות טראגית זו, לדעת טוינבי. אולם כרעג אין לומר שקיום הפזורה בטוח. יכול להיחזק מצב בו תיחשב הפזורה רה היהודית "לגייס חמישי של ישראל בכ-ריטינה, בהולנד, בצרפת ובאמריקה, ודבר זה עשוי לגזור כליה על הפזורה במערב". התוצאה תהיה קטלנית גם לגבי ישראל, כי "בלי הפזורה, התומכת בה מבחינה כס-פית, אין לחלום על קיום ישראל."

המסקנה של טוינבי: אם יהיו מדינאי יש-ראל נבונים, יחליטו לחדר על העזרה הפו-ליטית של הפזורה, להסתפק בעזרה כלכלית, לנתק את הקשר הבלתי-אמצעי בין המדינה והפזורה. היה זה ההיפך הגמור ממה שעשה אבא אבן — והמשטר ששלחו לחשיגנטון.

חינוך

שביחת אחים גם יחד

הסטודנטים של האוניברסיטה העברית למדו הרבה דברים. אבל הם לא למדו להציג את עצמם באור הטוב ביותר. אכולי מפלגתיות, נשמעים לעסקנים מודקנים, הם מהחיים העתק נאמן למשטר השורר במ-דינה כולה. לכן, כאשר יצאו השבוע לש-ביטה שהיתה צודקת, נראו לרבים כבלתי-צודקים בהחלט.

היתה זאת שביחה למען העתיד — שכר-הלימוד לשנה הבאה. תוח. לשלם 317 ל"י לשנה (119 בראשית השנה, השאר בשטרות חרושיים של 33 ל"י). יצטרכו לשלם אחרת החופש הקרוב 403 ל"י. כך קבעה ועדת השופט אגרנט. שנקראה לזון דבר.

5000 הסטודנטים בירושלים לא היה חשק לשלם. יחד עם שיתוכו והמחיה, עולה שנת לימודים 1500 ל"י. בתקופת לימודים של ארבע עד שש שנים זהו עו-כבד. רק חלק מן הסטודנטים מרח-ח סכו-רים מן הצד. לרבים, אנשי הכימיה, ה-פיסיקה, המאתמטיקה, הרפואה והביולוגיה, אין כל אפשרות — הלימודים גוזלים את כל זמנם. גם לאחרים קשה להשיג עבודה

שתתאים ללוח-הזמנים המסובך של סטודנט, השומע הרצאות בשעות השונות של היממה. הסטודנטים היו זוכים לאהדה כללית, אילו תירגמו את הבעיה למושגים לאר-מיים — שלילת זכות-החינוך מרוב-רובם של בני המדינה, שאין להם אבא עשיר. הם יכלו להציב עקרון חדש ובעל-מעוף, כגון חינוך אוניברסיטאי חינו, בת-ספת הוצאות-מחיה, לכל הסטודנטים, תוך קביעת כלל שיתקבלו רק המצטיינים ביותר בב-חינות ארציות של המועמדים.

תחת זאת לחמו הסטודנטים מלחמה שנה-אחה כמקח-וממכר על כמה לירות. למרות שצדק, נתקלו באדישות, ואף ביחס עויין של עתונים אחרים.

קשה להיות מפא"יניק. בחירת מו-דע השביטה היתה מוצדקת. השיקולים בעד-ה-אי-אפשר לשבות בראשית השנה ה-באה, כי 1500 תלמידים חדשים ישמחו על עצם האפשרות להתחיל בלימודים, לא יוכלו לשבות. גם החתיקים לא יוכלו לעשות הרבה, מפני שהחתימות על השטרות נד-רשות עוד לפני התחלת הלימודים. האר-גיברסיטה היתה פשוט יוצרת עובדה מוג-ברת.

● בשנת בחירות תחשוש הממשלה מפ-גי שביטה ממושכת. כל הסיעות המפלגתיות בועדת הפעולה תמכו בהחלטה, כולל אמנן גולן (22),

אנאלפבתיים מצביעה א' בעזרת שוחד ולחץ...

אנאלפבתיים חותמת כבוהן בקדפי... ביזנט גדול

ומיכה לינדרשטראוס (23), נציגי מפא"י. הם לא רצו לעמוד נגד הדישה הפופולארית. אולם במהרה למדו כי קשה להיות מפא"יניק. ככל שהתקרבה השביטה, כן פגה התלהבותם. כי מפא"י המייצגת את האינטרסים של הממשלה, לא יכלה לפעול נגד העלאת שכר-לימוד שתחסוך לממשלה חצי מיליון ל"י. קיזקול הקאריררה. הפצצה הוטלה עלידי מירון בנבנשתי (24), יושבראש הסתדרות הסטודנטים ותא מפא"י. מירון (המחש בעמוד 9)